

LISA ERR-I TÖÖKORRALDUSE EESKIRJALE

(kinnitatud 05.05.2010;

muudetud 11.03.2013)

EESTI RAHVUSRINGHÄÄLINGU

HEA TAVA

SISUKORD

Sisukord.....	2
Sissejuhatus.....	3
Miks on vaja ERR-I Head Tava?.....	4
Millest koosneb Hea Tava?.....	4
Kes vastutab Hea Tava järgmise eest?.....	5
Hea Tava üldised põhimõtted	5
1. Usaldusväarsus.....	6
1.1 Usaldusväarsuse mõiste.....	6
1.2 Täpsus ajakirjanduslikus tegevuses.....	6
1.3 Teemade ja vaadete paljususe nõue.....	7
1.4 Vigade parandamine.....	8
2. Sõltumatus.....	8
2.1 Sõltumatus mõiste.....	8
2.2 Erapooletuse ja tasakaalustatuse põhimõtted.....	9
2.3 Professionaalne otsustus	9
2.4 Sponsorlus ja heategevus.....	10
2.5 Huvide konflikt.....	10
3. Vastutus.....	11
3.1 Vastutuse mõiste.....	11
3.2 Erasisikute privaatsus ja avalikkuse huvi.....	12
3.3 Erakorraliste sündmuste kajastamine.....	12
3.4 Saadete katkestamine.....	13
3.5 Kuritegude ja vägivalda käsitlemine.....	13
3.6 Lastega seotud teemad	14
4.1 Meisterlikkuse mõiste.....	14
4.2 Meisterlikkus uudiste edastamisel.....	15
4.3 Intervjuud ja debatid.....	15
4.4 Toimetamine ja toimetaja roll.....	16
4.5 Uudiste parodeerimine või lavastamine.....	17

5. Hea maitse.....	17
5.1 Hea maitse mõiste.....	17
5.2 Äärmuslikud tunded.....	17
5.3 Keelekultuur.....	18
6. Avatus.....	18

MIKS ON VAJA ERR-I HEAD TAVA?

Hea Tava koondab põhimõtted, milles Eesti Rahvusringhäälingu töötajad on kokku leppinud.

Hea Tava osutab eetilistele ja ühiskonna õiglustundega seotud tõekspidamistele, millest juhitud ERRi koosseisulised ja ka mittekosseisulised töötajad (edaspidi: töötajad).

Hea Tava taotleb demokraatliku ajakirjanduse rahvusvaheliselt tunnustatud põhiprintsiipide järgimist ja kirjeldab loominguga seotud olulisi väärtusi.

Hea Tava väljendab usaldusväärusega seotud põhimõtteid ja võimaldab hoida Rahvusringhäälingu head mainet.

Hea Tava on sündinud kollektiivses arutelus ja täieneb loomingulises praktikas. Tehnoloogia areng ja muutuvad ühiskondlikud olud võivad tuua vajaduse sõnastada uusi põhimõtteid. Seetõttu on Hea Tava põhimõtete kogum, mida pidevalt täiendatakse.

Rahvusringhääling pälvib auditooriumi usalduse ja austuse vaid siis, kui avalikkus tunnetab ERRi sihikindlat püüdust olla üle grupi- ja kildkondlikest huvidest ning tajub pingutust selle nimel, et anda tegelikkusest võimalikult täpne ja detailne pilt, seistes kõigi, mitte üksnes enamuse või tugevamate huvide eest.

Vastavalt *Eesti Rahvusringhäälingu seaduse (ERHS) §-le 3 on Rahvusringhääling oma saadete, programmide ja muude meediateenuste tootmisel ning edastamisel sõltumatu.*

MILLEST KOOSNEB HEA TAVA?

Hea Tava on **põhimõtete** kogum, millest Rahvusringhäälingu töötajad oma tööalases tegevuses lähtuvad.

Hea Tava on eeskujuks ja järgimiseks ka ERRi koostööpartneritele (väiketootjatele), kui nad osalevad ERRi saadete ning sarjade loomisel või tegutsevad muul moel ERRi heaks ja nimel. Ka ERRi töötajate tööalased suhted ning ERRi esindamine on seotud Hea Tavaga.

Hea Tava alla kuuluvad ka **standardid**, mis ERRis on kohustuslikud ja mida peavad järgima ka sõltumatud sisuloojad, kes teevad tööd ERRi jaoks.

Hea Tava raames kirjeldatakse ka **tegevusviise** ja **käitumist**, mida peetakse kõige sobilikumaks ja tõhusamaks, kuid mida ei saa alati otseselt reeglina sõnastada.

Hea Tava hõlmab ka **soovitusi** (*guidelines*), millest ERRi töötajad võiksid esmajoones oma tegevuses juhinduda.

Muuhulgas mainitakse Hea Tava raames ka tegevusi ja põhimõtteid, mida ERR oma tegevuses **taunib** ehk püüab vältida.

Hea Tava rakendatakse ERR-i eetri- ja internetiväljunditele ning ERR-i hallatavatele sotsiaalmeedia keskkondadele.

KES VASTUTAB HEA TAVA JÄRGMISE EEST?

Kõik ERRi töötajad, nii ajakirjanikud kui ka tugiteenuste osutajad, töötavad parima loomingu- ning professionaalse tulemuse nimel.

Erapooletuse ja tasakaalu saavutamine saadetes ja programmides tervikuna on nii avalik-õigusliku organisatsiooni juhtide kui ka iga üksiku töötaja kohustus. Neid nõudeid rakendatakse saadete planeerimisel, loomisel, hankimisel, reklaamimisel ja eetrisseandmisel.

Sisu eest vastutavad ennekõike ajakirjanikud ja teised loomingu- ning loomingu- ja struktuuriüksuste juhid. Vaidlusaluste küsimuste puhul, eriti olukordades, kus on võimalik vastuolu Hea Tava põhimõtetega, kaasatakse otsustusprotsessi toimetuse juhid ja vajaduse korral ka järgmiste tasandite juhid. See ei tähenda, et allüksuse juhid tohiks ilma ajakirjanikku teavitamata vaidlusaluseid materjale muuta, mugandada või lühendada.

ERR tagab oma ajakirjanikele juriidilise nõu Hea Tava ja ajakirjanduslikku tegevust reguleerivate seaduste tõlgendamisel. Juriidiline abi tagatakse ka juhtudel, kui ERRi ajakirjanik on tegutsenud vastavalt Heale Tavale ja seadusele, aga see tegevus on vaidlustatud või muul moel kahtluse alla seatud kolmanda isiku poolt. ERR kaitseb ennast ja oma ajakirjanikke vaidlustes, mis seavad kahtluse alla ERRi usaldusväärsuse või hea maine.

HEA TAVA ÜLDISED PÕHIMÕTTED

Hea Tava sõnastamisel on lähtunud ERRi arengukavas kirjeldatud väärtustest ja lähtunud põhimõttest, et Rahvusringhäälingu kõige olulisem tegevus on sisu loomine. Arengukava märgib väärtustena usaldusväärsust, sõltumatust, professionaalsust, avatust, otsingulisust ehk loomingu- ja jätkusuutlikkust ning uuenduslikkust ning tõhusust. Hea Tava kirjeldab üksikasjalikumalt sõltumatust, usaldusväärsust, avatust ja tõhusust ning täiendab neid **professionaalse loomingu**ga seotud väärtustega:

- usaldusväärsus (objektiivsus, ka ausus, täpsus, mitmekesisus)
- sõltumatus (sõltumatus, ka ausus)
- vastutus (ka läbipaistvus, ka empaatia, ka täpsus)

- meisterlikkus (ka professionaalsus, ka loomingulisus)
- hea maitse (taktitunne, hea keelekasutus)
- avatus (ka läbipaistvus, ka korrektsus, ka viisakus)

Nimetatud väärtustel põhineb Hea Tava ülesehitus. Igale väärtusele on pühendatud eraldi peatükk.

1. USALDUSVÄÄRSUS

1.1 USALDUSVÄÄRSUSE MÕISTE

Usaldusväärsus on demokraatlikus ühiskonnas avalik- õigusliku organisatsiooni jaoks üks põhiväärtustest.

Rahvusringhäälingu usaldusväärset tagab eesmärgipärane ja asjakohane töö loominguliste ideedega, samuti tegelikkust puudutava informatsiooniga ja mistahes teabe allikatega. Usaldusväärsus tekib erinevate tegevuste koosmõjul pikema perioodi jooksul ning moodustub inimeste ühisest igapäevasest tööpanusest.

Usaldusväärsus tähendab asjakohast tegutsemist – see tähendab mistahes situatsioonis asjakohaseid loomingulisi ja ajakirjanduslikke valikuid ja otsuseid. Sündmuste või protsesside kajastamisel tuleb arvesse võtta kõiki nendega seonduvaid asjaolusid ja kuulata tingimata ära kõik osapooled – see seonduv ajakirjandusliku objektiivsuse põhimõttega.

Usaldusväärsus eeldab täpsust ajakirjanduslikus tegevuses ja korrektsust loomingulistes lahendustes. Ajakirjanik ei tohi varjata või ignoreerida informatsiooni, millega ta ise nõus ei ole või mis talle ei meeldi. Samas on ajakirjanikul õigus loobuda selliste teemade kajastamisest, mis on vastuolus tema isiklike tõekspidamistega.

Korduvate, ühiskonnas pidevalt esil olevate teemade käsitlemisel, tuleb leida võimalikult erinevaid eksperte ja kommentaatoreid. See tagab arvamuste paljususe ja tulemuse võimalikult laia kandepinna.

Usaldusväärset mõjutab lisaks sisu kvaliteedile ka Rahvusringhäälingu iga üksiku töötaja käitumine suhetes avalikkuse ja teiste organisatsioonidega.

1.2 TÄPSUS AJAKIRJANDUSLIKUS TEGEVUSES

Ajakirjanikud võivad toimetuses kokku lepitud teemade ja saadete formaatide raames vabalt valida käsitusviisi, täpsema vormi ja esinejaid.

Uudisliku iseloomuga käsitlelused peavad olema objektiivsed ning mitmekülgsed ning teema mõistmise huvides piisavalt, kuid mitte ülemääraselt emotsionaalsed. Eetrisse antud teated ei tohi auditooriumit eksitada.

Uudiste- ning teistes tegelikkust käsitlevates saadetes peab edastatud sõnum põhinema faktidel. Ajakirjanik peab koguma teavet asjakohase hoolega, ning kontrollima seda vähemalt kahest sõltumatust allikast. Allikaviide peab olema korrektne, vältida tuleb umbisikulisi allikamääratlusi.

Uudiste- ja päevakajasaadete ajakirjanikud ei tohi kasutada väljendeid või võtteid, mis annaks aluse kahelda nende erapooletuses.

Ajakirjanikud peavad leidma kõik asjaosalised ja seisukohtade esindajad ning neid uudistelõigus või saates tutvustama. Kui see osutub objektiivsetel põhjustel võimatuks, peab auditooriumi sellest teavitama.

Informatsiooni, mida saadakse allikalt, kes ei soovi enda nimetamist, tuleb kontrollida ja seda peab kinnitama veel vähemalt üks sõltumatu allikas, kusjuures allikad peavad olema teada ka toimetuse juhatajale. Allikakaitse on ametialane eetilise, tulevikus ilmselt ka juriidiline õigus, mis samamoodi nagu ka meditsiini, advokatuuri või notariaadi valdkonnas seondub kindlate õiguste ja kohustustega.

Ajakirjandusliku aususe põhimõtte nõuab, et intervjuueeritava isik ja seotus teemaga oleks üldjuhul avalikkusele teada.

Rahvusringhääling austab isikute ja organisatsioonide autoriõigusega kaasnevaid õigusi ning viitab alati informatsiooni päritolule.

1.3 TEEMADE JA VAADETE PALJUSUSE NÕUE

Teemade mitmekesisuse nõude puhul eeldatakse, et sisuloojad ei kohanda oma tegevust auditooriumi hüpoteetilisele huvile ja ei tegele vaid teemadega, mida auditooriumi enamus ootab. Avalikkust ei käsitleta turuna, mille puhul mingite teemade käsitlemine on populaarsem ja põnevam, tuues nii suuremaid vaataja-kuulajanumbreid. Teemade valikul ei tohi ERR lähtuda turusurve, vaid avalikkuse vajadustest. Säärase vajaduse tunnetamine ei tähenda, et meediaorganisatsioon kehtestaks ühepoolset oma nägemuse ühiskonnast, vaid nõuab oskust käsitleda võimalikult paljusid valdkondi.

Eri vaadete ja arvamuste tutvustus peab olema võimalikult põhjalik, sisaldades kõiki olulisi mõõtmeid ja tasandeid.

Teemade mitmekesisuse nõue tähendab ka seda, et saadetes peab olema tagatud rahvusvaheliste, riiklike, regionaalsete ja kohalike uudiste mõistlik tasakaal.

ERR rakendab sisu luues ka mittekoosseisulisi kommentaatoreid, et kindlustada kommentaari asjatundlikkus ja lai arvamuste skaala, eriti kui käsitletav teema on

vastuoluline. Sealjuures tuleb selgelt näidata, milline on kommentaatori positsioon ja amet, liikmelisus ning akadeemiline kvalifikatsioon.

1.4 VIGADE PARANDAMINE

Rahvusringhääling tunnistab tehtud vigu ja parandab need.

Isiku ees, kelle kohta on esitatud vigane või vale informatsioon, vabandatakse. Paranduse ja/või vabanduse esitamisest keeldumine seab ohtu ERRi usaldusväarsuse.

Parandus koos vabandusega esitakse esimesel sobilikul võimalusel vea teinud ajakirjaniku poolt. Kui see pole töögraafikust või mõnest teisest asjaolust tingituna võimalik, esitatakse parandus koos vabandusega esimesel võimalusel toimetuse poolt.

Faktivead tuleb parandada selgelt ja võimalikult kiiresti. Tehnilise vea korral esitatakse vabandus ja ka asjakohane selgitus juhtunu põhjuste kohta. Kõik vead kuuluvad registreerimisele ja neid tuleb alati analüüsida.

Hea Tava eiramisest või seaduse rikkumisest tulenevad vead menetletakse eetikanõuniku, peatoimetajate, õigusosakonna ja juhatuse tasemel ning menetluse tulemused avalikustatakse ERR koduleheküljel ning avalikkuse suure huvi korral ka eetris.

2. SÕLTUMATUS

2.1 SÕLTUMATUSE MÕISTE

Sõltumatus tähendab, et töötajad, eriti ajakirjanikud, peavad oma tegevuses vältima kõike, mis võib tekitada õigustatud kahtlusi ERRi erapooletuses. Töötajate tegevus ja käitumine ei tohi avalikkusele jätta muljet, et töötaja isiklikult või ERR on allutatud mõne huvigrupi survele. Surve võib-olla kas ideoloogiline, poliitiline, majanduslik, usuline või kultuuriline. Nii näiteks võib sattuda ERRi sõltumatus ohtu, kui ajakirjanik avalikult kas eetris või leheveergudel, demonstreerib oma tarbijaeelistusi. ERRi ajakirjanikud peavad tööalaselt vältima avalikku poolehoiu avaldamist ka erakondadele, ühingutele või seltsidele, teistele huvigruppidele.

Sõltumatuse põhimõte eeldab, ka et sõltumata programmi rahastajast (riigieelarve, riiklikud fondid, teised institutsioonid) peab ERR säilitama oma sõltumatuse ajakirjanduslikus töös, loomingulistes valikutes ja oma eetri planeerimisel (eetriaaja andmisel).

Sõltumatus tähendab ka seda, et ajakirjanikud ei lase end mõjutada eri osapoolte reaktsioonidest saadetele. Sealjuures tuleb ägedalt kritiseeritud isikutele anda võimalus vastulauseks esimesel sobival võimalusel või sobivas saates.

ERR teenib ennekõike avalikkuse huve. Ajakirjanikud peavad hoidma ametialast distantsi kõigi võimu esindajatega, sealhulgas kohtlema kõiki neid võrdselt.

2.2 ERAPOOLETUSE JA TASAKAALUSTATUSE PÕHIMÕTTED

Erapooletuse ja tasakaalustatuse nõue tuleneb eelkõige sellest, et ERR peab oma saadetes, programmides ja muudes meediateenustes tagama ühiskonnas toimuvate protsesside kajastamise sõltumatult, objektiivselt ja mitmekülgset, et seeläbi toetada avalikku demokraatlikku arutelu.

Tasakaalu ja erapooletuse saavutamiseks peab ERR kindlustama võimalikult avara erinevate nägemuste ja arvamuste skaala.

Erapooletuse nõue ei piira ajakirjaniku väljendusvabadust ja ei tähenda, et tuleb teha neutraalseid või autoripositsioonita saateid. Saated peavad kajastama probleemide erinevaid külgi ja seoseid, vältides levinud stereotüüpe ja eelarvamusi. Tasakaalustatuse arvestamisel on võimalik rakendada kaht eri põhimõtet:

Eetria ja tasakaalu printsiipi rakendatakse saadetes, milles kasutatakse poliitiliste erakondade esindajaid. Oluliste, eriti aga vastuoluliste sise-, välis-, sotsiaal- ja majanduspoliitiliste küsimuste käsitlemisel peab ERR tagama erinevate erakondade esindajatele programmides eraldatava eetria ja võrdsuse.

Sarjalise erapooletuse ja tasakaalustatuse printsiip lubab ainekäsitlust tasakaalustada saatesarja või –tsükli raames. Sellisel juhul mõistetakse sarja või tsüklit tervikliku programmiosana, mis ühise pealkirja alla koondab ühe teema erinevaid aspekte või omavahel seotud saateid. Kui nõutava erapooletuse saavutamiseks ühendatakse sarjaks või tsükliks üksiksaateid, tuleb seda avalikkusele selgitada.

Tihti ei soovi vastandlikel seisukohtadel olevad osapooled samas saates esineda, sellisel juhul võib teemat käsitleda mitmes saates, rakendades sarjalise erapooletuse ja tasakaalustatuse printsiipi.

Olulised arvamused ei pruugi jaguneda vastavalt erakondlikele positsioonidele. Poliitiliste teemade käsitlemisel ei pea tingimata osalema kõigi erakondade esindajad. Kohustus tagada nõutav erapooletus ei käi mitte niivõrd erakondade esindatuse kohta, kuivõrd viitab vajadusele esile tuua olulisemad arvamused ja seisukohad vastuoluliste sise-, välis-, sotsiaal- ja majanduspoliitiliste probleemide ja avaliku elu küsimuste kohta.

2.3 PROFESSIONAALNE OTSUSTUS

Ajakirjanik ei tegutse vaid kiretu vahendajana, ta peab looma oma tööga ajakirjanduslikku lisaväärtust. Ajakirjanik võib väljendada ametialast, faktidel põhinevat ajakirjanduslikku arvamust.

Sündmuste olulisuse üle otsustamisel ei pea ERR ajakirjanikud lähtuma sellest, kas ja kuidas teised meediaorganisatsioonid sama teemat käsitlevad. Ajakirjanikud peavad oskama eristada tõelisi sündmusi meediasündmustest ja PR-materjalidest.

Mingil juhul ei tohi jääda muljet, et ajakirjanikud suhtuvad käsitlevasse teemasse eelarvamusega. Avalikkus peab tajuma, et ajakirjanike arvamused põhinevad reaalsel asjaoludel ja faktidel ega ole mõjutatud emotsioonidest.

Vältimaks võimalust, et ajakirjanikku suunatakse tegema teatud järelt, peab ajakirjanik suhtuma eluterve skepsisega igasugusesse teabesse, hoolega kontrollima allika usaldusväärsust ja saama tõendeid teistelt asjaga seotud allikatelt.

Võib juhtuda, et ajakirjanike küsimused või professionaalsed otsustused ärritavad inimesi, kes on teemast huvitatud ja kel on selles omad huvid ja seisukohad. Sel juhul ei maksa unustada tõsiasi, et ajakirjanduses töötamine ei ole alati meeldiv.

2.4 SPONSORLUS JA HEATEGEVUS

Vastavalt Rahvusringhäälingu seadusele ei edasta ERR reklaami sh varjatud reklaami – selle alla kuulub ka konkreetsetele toodetele, teenustele või firmadele sisulise põhjendusega juhitud tähelepanu.

Suurt ühiskondlikku huvi pälvivatest spordi- ja kultuuriprojektidest ning -sündmustest teeb ERR raadio-, tele-, või veebiülekanneid. Juhul kui ülekanneõiguse omandamisega kaasneb kohustus edastada spordi-, kultuuriprojekti või sündmuse toetajate reklaami või sponsorteavet, võib seda erandkorras teha Rahvusringhäälingu nõukogu eelneval loal.

Ürituste kohta käivaid tasuta teadaandeid saavad ERR-i programmides esitada kultuuri-, spordi- ja teadusasutused, kui need kuuluvad riigile, omavalitsusele või tegutsevad mittetulundusühingu või sihtasutusena. Samuti edastatakse tasuta sotsiaalse sisuga teated ning üleskutsed.

ERR taotleb ja kasutab oma saadete tootmiseks avalike fondide ning sihtotstarbeliste programmide toetusi. ERR välistab toetused, mille puhul raha andja soovib otsustada saate sisu ja loominguvalikute üle. Toetatud saadete juures tuleb avaldada toetajate nimed.

2.5 HUVIDE KONFLIKT

ERR töötajad võivad olla erakondade, ametühingu ja ametialaste liitude ning teiste ühiskondlike liikumiste liikmed, kuid oma töös ja tegevuses, mida võidakse seostada ERR-iga, peavad nad lähtuma ERR väärtustest ja eesmärkidest.

Huvide konflikt võib tekkida, kui ERRi töötaja isiklikud huvid või temaga seotud isikute (perekonnaliikmed, sõpruskond) ja huvigruppide (liikmelisus või seotus ettevõtetega, ühiskondlike organisatsioonidega, kodanikuliikumistega) huvid satuvad vastuollu ERR eesmärkide või väärtustega.

Sellisel juhul teavitab töötaja oma vahetut juhti või kollegiaalse otsustamise kogu ning kooskõlastab nendega tehtavad valikud, et tagada õige otsus lähtuvalt ERR eesmärkidest ja huvidest.

Töötajad peavad keelduma huvigruppide poolt pakutavatest kingitustest või hüvedest, mis seonduvad ametipositsiooniga. Nende pakkumiste eesmärgiks võib olla tavapärasest soosivama suhtumise saavutamine või huvigrupi ootustele vastava otsuse langetamine.

ERRi töötajad ei tohi mingil juhul kasutada oma ametialast positsiooni isiklikes huvides ja seada sellega ohtu ERRi maine ja usaldusväärsele.

Töötajad ei tohi üldjuhul teha lisatööd organisatsioonides, mida ERR peab oma konkurentideks. ERRi töötajad ei tohi ka tööst vabal ajal kasutada oma ametialaseid oskusi, et koolitada konkurentide töötajaid. Erandiks on teaduslikud uuringud, konverentsid või ERR poolt korraldatud koolitused.

ERRi nime, intellektuaalse vara, ruumide ja tehniliste vahendite, aga samuti tööaja kasutamine teiste organisatsioonide või huvigruppide huvides pole lubatud. Saatejuhid (ka mittekoosseisulised) ei tohi ekraanil esinedes kanda kaubamärgiga, toote või teenuse logoga või teksti kujul esitatud reklaamiga või üleskutsega kujundatud riideid (va ERR kaubamärgid).

3. VASTUTUS

3.1 VASTUTUSE MÕISTE

Vastutus tähendab empaatiat ja tundlikkust ümbritseva reaalsuse ja ühiskonnas tekkivate ja arenevate keskustelude suhtes. Kõik ühiskonnas tekkivad olulised teemad peavad leidma rahvusringhäälingus kajastamist. Uudiste kogumise ja edastamise eesmärk on pakkuda võimalikult avarat juurdepääsu informatsioonile ja võimaldada inimestel kujundada teatud teemal oma arvamus.

Teabe kogumise varjatud meetodeid tohib kasutada vaid siis, kui need on seaduslikud, arvestavad õigluse ja eraelu puutumatusse ning on absoluutselt kindel, et saadav teave on vajalik avalikkuse huvides. Teabe saamisel ei tohi kasutada pettust – ERRi ajakirjanikud ei tohi ennast valenimega tutvustada või varjata oma tegelikke eesmärke. Varjatud kaamerat või mikrofoni võib erijuhtudel

kasutada toimetuse juhi vastutusel. Sellise nõusoleku võib anda vaid juhul, kui kogutud informatsioon teenib olulist eesmärki ja avalikkuse huve ja seda pole võimalik avalikul teel saada.

3.2 ERAISIKUTE PRIVAATSUS JA AVALIKKUSE HUVI

ERR lähtub üldjuhul eraelu puutumatuse põhimõttest ja teeb vahet avalikul huvil, uudishimul ja skandaalijanul. Üksikisiku tegevust käsitletakse raamides, mis tagavad inimese õiguse eraelule, kuid võimaldavad samas uurida ja selgusele jõuda asjaoludes, mille teadmine on avalikkuse huvides.

Teatud isikute puhul on õigustatud nende eraelu puudutavate seikade käsitlemine, kui isiku eraelu saab osaks tema avalikust elust või pakub õigustatud huvi avalikkusele.

Avaliku elu tegelastena käsitletakse ennekõike isikuid, kes teostavad avalikku võimu ehk töötavad ametikohtadel, mis võivad mõjutada poliitilisi, ärilisi ja ühiskondlikke valikuid. Seejuures tuleb eristada, millal teostab avaliku elu tegelane avalikku võimu (nt peab tööalast kõnet) ning millal tegutseb ta oma eraelu piires (nt jalutab oma lastega loomaaias). Teisel juhul ei ole tal avalikkuse suhtes suuremat talumise kohustust kui igal teisel inimesel.

Avaliku elu tegelase perekonnaliikmed ei ole avaliku elu tegelased. Samuti ei ole iga kuulus, kurikuulus või tuntud inimene juriidilises mõttes avaliku elu tegelane.

Inimese eraelu puutumatust rikkuvaid materjale avaldatakse vaid juhul, kui avalikkuse huvid kaaluvad üles inimese õiguse privaatsusele.

Võib esineda olukordi, kus isikuid ei saa või ei tohi identifitseerida. Identifitseerimine ei tähenda vaid isiku nime avaldamist, aga ka tema foto või muude andmete avaldamist, mille järgi ta on võimalik ära tunda (häääl, siluett, mingid talle eriomased tunnused või muu).

Kõigil on õigus keelduda intervjuust või mõnel muul moel saates osalemisest. Juhul, kui auditooriumil tekib õigustatud küsimus, miks mõni isik või organisatsioon pole saates esindatud, tuleb seda põhjendada.

Politsei või teiste uurimisasutuste uurimise all olevate isikute (isikud, keda pole jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud) tegevust käsitledes tuleb hoolikalt kaaluda, kas olulisem on avalikkuse huvi või inimese eraelu kaitsmine. Juriidilisi fakte tuleb esitada täpselt. Ajakirjanik peab oma loos lähtuma põhimõttest, mille kohaselt enne kohtuotsuse jõustumist eeldatakse, et isik on süütu.

3.3 ERAKORRALISTE SÜNDMUSTE KAJASTAMINE

Nii uudiste- kui teistes saadetes välditakse meelevaldustele, streikidele, pikettidele ja teistele massiaktsioonidele kutsuvate avalduste ja üleskutsete esitamist ning

nende vahendamist. ERRis kaalutakse põhjalikult ka heategevusele või ühisaktsioonidele kutsuvate üleskutsete esitamist ning vahendamist.

Ajakirjanikud peavad tööalaselt distantseeruma mistahes aktsioonidest ja nende korraldajatest. Meeleavaldusi ja streike ning heategevust ja ühisaktsioone tuleb käsitleda nagu iga teist sündmust. Tuleb silmas pidada, et mitmed avalikud aktsioonid, ka heategevuslikud, ongi korraldatud meediakanalite osalemist silmas pidades.

Demonstrantidele ei tohi teha ettepanekuid, mis võivad viia sündmuste lavastamiseni.

Rahvarahutuste puhul on õigustatud kiire ajakirjanduslik reageerimine. Sealjuures tuleb silmas pidada, et ERRi kohalolek ei põhjustaks veelgi suuremaid provokatsioone või rahutusi.

Pantvangide võtmisega seotud sündmuste puhul peavad ERRi ajakirjanikud jälgima, et nende tegevus ei seaks pantvangide elu veelgi enam ohtu ega segaks püüdlusi vabastada pantvangid turvaliselt.

Õnnetuste käsitlemisel tuleb hoiduda paanika tekitamisest, samas asjakohase teabe edastamine on oluline ja vajalik. Teabel on kriisisituatsioonis korraldav, poliitiline ja emotsionaalne roll. **Korraldav roll** tähendab sellise teabe avaldamist, mis aitab kriisisituatsioonis korraldada ümbritsevat, **poliitiline roll** seisneb põhjuste, süüdlaste ja vastutuse ajakirjandusliku käsitlemist ning **emotsionaalne roll** seondub tagajärgede, kannatuste ja mõningatel juhtudel ka leina vahendamisega.

ERR vahendab kriisisituatsioonis ja hädaohu korral Päästeteenistuste, Politsei, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ning Vabariigi Valitsuse ametlikke teateid ja praktilist informatsiooni.

3.4 SAADETE KATKESTAMINE

Saadet tohib katkestada väga erilistel juhtudel. ERRil on õigus teavitada avalikkust koheselt erakordsetest sündmustest, ootamata ära järgmist uudistesaadet.

Raadio ning ka veebikeskkonnas levitatavad teated jõuavad kiiresti suure auditoriumini – seetõttu tuleb neid kanaleid eelistada väga olulise liiklusinfo, erakorraliste sündmuste üksikasju puudutava info, ilmaga seotud info jt erakorraliste teadete kiireks ja täpseks edastamiseks.

3.5 KURITEGUDE JA VÄGIVALLA KÄSITLEMINE

Kuritegude käsitlemisel tuleb silmas pidada, et kahtlusalune, tunnistaja ja süüdimõistetud pole samatähenduslikud mõisted ning tuleb eeldada, et inimene on süütu kuni kohtus pole tõendatud vastupidist.

Erilise tähelepanuga tuleb suhtuda kuriteo ohvritesse. Hoiduda tuleb sellise pildimaterjali kasutamist, mis kujutab abituid kuriteoohvreid ja mis tekitab tugevat ebamugavustunnet. Vältida tuleb detaile, mis võivad ohvri isiku paljastada, sealhulgas auto- ja majanumbreid jms.

Varem toimunud kuriteo arhiivimaterjale ei tohi tuvastataval moel kasutada teise kuriteo illustreerimiseks.

Vägivalla ja kuritegude käsitlemisel kunstilistes saadetes tuleb arvestada, et teatud tüüpi tegevus võib esile kutsuda jäljendamise – vägivald ei tohi muutuda eeskujuks.

Erilise tähelepanuga tuleb vägivalla käsitlemisse suhtuda lastesaadetes.

3.6 LASTEGA SEOTUD TEEMAD

Laste kaasamine saadetes ja lastega seotud teemade kajastamine nõuab suurt ettevaatlikust. Lastega võib seonduda mitu konkureerivat huvi: laste, lapsevanemate või eestkostjate huvi ning avalikkuse huvi. Enamasti piisab laste kaasamiseks lapsevanema või eestkostja loast, sellegipoolest lasub ajakirjanikul kohustus ja vastutus kaaluda, kas lapse kaasamine saatesse on ikka lapse huvides. See on seda vajalikum, mida väiksem on laps ja delikaatsem käsitletav teema.

Uudiste- ja päevakajasaadetes tuleb olla ettevaatlik laste kujutamisel seoses päevaprobleemidega. Lapse pikaajalised huvid eeldavad enamasti anonüümsuse säilitamist. Lapsevanema nõusolek pole sellistel juhtudel enamjaolt piisav argument lapse isiku avaldamisel.

Laste intervjuerimisel peab arvestama, et lapsi on küsimuste kaudu lihtne mõjutada. Eriti väikestel lastel võib olla raskusi tõelisuse ja fantaasia eristamisega.

Alaealistega seotud kohtuasjade puhul (alaealised on kas tunnistajad või süüalused) ei tohi lapse isikut avaldada, (laps ei tohi olla identifitseeritav, k.a. tema vanuse, lasteaia, kooli, kodukoha vm andmete kaudu).

4.1 MEISTERLIKKUSE MÕISTE

Meisterlikkus tähendab loomingulise võimekuse maksimaalset ärakasutamist, mistahes situatsiooni või protsessi käsitlemiseks kõige asjakohasemate meetodite ja vormivõtete valimist, parima võimaliku tulemuse saavutamist loomingus. Avalikkus peab mõistma teabe olemust, sellega seotud põhjuseid ja järeltuleid.

ERRi ajakirjanikud peavad sisu luues suutma ühendada kõigi ühiskonnagruppide muresid ja huve, sealjuures tuleb vältida stereotüüpide teket ja olukorda, kus kirjeldatakse ühiskonda, mida tegelikkuses ei eksisteeri. Professionaalne reaalsuse käsitus ei tohiks põlistada eelarvamusi (näiteks arvamust, et kõik pensionärid on saamatud, kõik rikkad on pahad või kõik poliitikud rumalad).

4.2 MEISTERLIKKUS UUDISTE EDASTAMISEL

Uudised on üks olulisemaid ajakirjanduse valdkondi. Uudised peavad olema selged, täpsed ja kergesti tõestatavad. Uudised ei tohi sisaldada kommentaare ega liigseid emotsioone.

Ajakirjaniku subjektiivse arvamuse esitamisel peab olema auditooriumile selgelt arusaadav, et tegemist on ajakirjaniku arvamusega. ERRi ajakirjanikule ei sobi esitada oma subjektiivset arvamust ainult üksikute ja nõ korduma kippuvate teemade puhul. Mingi ajaperioodi jooksul esitatud subjektiivsed kommentaarid peavad kogumina olema tasakaalus, lähtudes põhimõttest, et võimalikult paljud erinevad vaated oleksid esindatud.

Reportaaž tähendab üksikasjalikku kirjeldust sündmustest ja protsessidest. Reporter roll on edastada toimuvat maksimaalse täpsuse, erapooletuse ja aususega. Konteksti ja detailide kirjeldamine peab olema asjakohane ja piisav.

4.3 INTERVJUUD JA DEBATID

Intervjuu on kahekõne, millel on kindel ajakirjanduslik või meelelahutuslik eesmärk. **Debatt** on avalik arutelu, millel on rohkem kui üks osaleja (intervjueeritav) ning mis toimub saate raames.

Nii intervjuul kui debatil on saatejuht (intervjueerija), kes vastutab saate sisu eest. Üldjuhul on saatejuht nii intervjuu kui debati puhul kuulajate-vaatajate esindaja, kes esitab avalikkuse jaoks olulisi küsimusi. Intervjueerija peaks vältima erapooliku mulje jätmist hooletu sõnavaliku, hääletooni või –varjundiga. Ka liigne semutsemine või intervjueeritava sinatamine seavad kahtluse alla intervjueerija neutraalsuse. Soovitav on alati intervjueeritavat teietada, isegi kui on tegemist hea tuttavaga. Ainult kolleegi intervjueerides on sinatamine põhjendatud.

Intervjueerijad peavad oma külalisi õiglaselt kohtlema. Nad ei tohi olla mõne suhtes eriti kriitilised või nõudlikud, samal ajal teiste suhtes liialt leplikud ja osavõtlikud. Intervjueerija ei tohi minna teemade arendamisel isiklikuks ja näidata välja liigseid emotsioone. Küsitlemisel ei tohi vastajat alavääristada ega olla üleolev.

Inimesi, keda küsitletakse kui pealtnägijaid või eksperte, peaks pigem julgustama, kui neid ründama või provotseerima.

Vahel ei saa või ei taha kõik plaanitud esinejad saates osaleda. Kui ajakirjanik peab vajalikuks viidata mõne esineja puudumisele, peab see olema korrektne ja vastavuses puudumise tegelike põhjustega.

Intervjueeritavat tuleb eelnevalt teavitada intervjuu sisust, ka sellest, millisel eesmärgil intervjuud kasutatakse. Samuti tuleb teatada intervjuu umbkaudne pikkus, tunnistades, et antud pikkus on vaid ligikaudne ja mõningatel juhtudel võib intervjuu jääda ka kasutamata. Intervjueeritavale, kes vastab kriitikale, tuleb anda võimalus vastata igale olulisele põhipunktile, mida kriitika sisaldas.

Kui salvestatud intervjuud hiljem toimetatakse, tuleb materjaliga ringi käia ausalt.

Telefoniintervjuu puhul tuleb silmas pidada, et intervjueeritav ei pruugi tajuda, et tema vastuseid lindistatakse või edastatakse otseeetris. Intervjueeritavalt tuleb selgelt salvestamiseks luba küsida või teda teavitada, kui ollakse otseeetris.

4.4 TOIMETAMINE JA TOIMETAJA ROLL

Toimetamine on kõik see, mida tehakse teksti, pildi ja heliga selle salvestamise ajal ja järel.

Intervjuude toimetamisel ei tohi küsimusi ja vastuseid toimetada sellisel moel, et muutub vastuste algne mõte. Ühes kontekstis antud vastuseid ei tohi toimetada teise konteksti.

Kuulajaid ja vaatajaid ei tohi viia eksiarvamusele nagu toimuks inimeste vahel vestlus, kui sellist vestlust pole salvestatud ja selliseid küsimusi pole tegelikult esitatud.

Arhiivimaterjalide kasutamisel tuleb korrektselt viidata, kust ja millisest ajaperioodist materjal pärineb. Arhiivimaterjale ei tohi kasutada sündmuste illustreerimiseks viisil, mis avalikkust eksitaks.

Sama materjali pidev uudiste- ja aktuaalsaadetes kasutamine erinevate temade illustreerimiseks võib olla eksitav, iseäranis juhtudel, kui pildis on äratuntavad isikud.

Ajakirjanduslikus sisus tuleb hoolega analüüsida eriefektide ja virtuaalsete sündmusmudelite (nii pildis kui helis) mõju, need võivad seada kahtluse alla teabe täpsuse ja aususe. Iga rekonstruktsioon või simulatsioon peab kattuma nii täpselt kui võimalik sündmusega, mida see püüab kajastada. Lavastatud olukorda ei tohi esitada dokumentaalmaterjalina.

Ajakirjandusliku pildimaterjali toimetamisel peab arvestama, et vaatajal peab tekkima realistlik ja täielik mulje sellest, mis tegelikult toimus. Teatud rakursid võivad rõhutada või vähendada käsitlevate isikute positsiooni ehk kanda tegelikult varjatud sõnumit. Näiteks suure plaani kasutamisel on psühholoogiline mõju. Liikumiste aeglustamine või kiirendamine võib samuti kanda ajakirjanduslikku sõnumit ja väljendada subjektiivset positsiooni. Tuleb arvestada, et kõik saates esinevad osapooled oleksid kujutatud sarnase pildikeelega.

Rekonstruktsiooni kasutamisel telesaadetes tuleb selle kohta teha vastav märge, et vaatajale oleks selge, mis on autentne materjal, mis aga lavastus.

Taunitav on telefoniintervjuude liig sage kasutamine uudistesaadetes.

4.5 UUDISTE PARODEERIMINE VÕI LAVASTAMINE

Mistahes saadetesse paigutatud uudiste paroodiad või väljamõeldud uudised peavad olema tehtud või märgistatud sellisel viisil, et igasugune põhjendatud võimalus pidada neid tõelisteks oleks välistatud.

Uudistesaadete paroodiates ja väljamõeldud uudiste esitajatena ei sobi esineda diktoritel ja reporteritel, kes tavaliselt teevad uudistesaaateid.

Intervjueeritavatel, keda kasutatakse uudis- ja päevakajasaadetes, peab olema kindlus, et intervjuud kasutatakse kontekstis, milles see on antud. Sama kehtib ka uudiste arhiivimaterjali kasutamisel.

5. HEA MAITSE

5.1 HEA MAITSE MÕISTE

Hea maitse seostub avalikkuses üldiselt omaksvõetud väärtustega, mis välistab vulgaarsuse, labasuse ja seksuaalse käitumise üksikasjad. Avalikkus koosneb eri rühmadest ja seetõttu võib arusaam heast maitsest suurel määral erineda. Seetõttu ei saa ringhääling lähtuda samasugusest sõnalisest või visuaalsest väljendusvabadusest nagu kirjastajad, teatri- või filmikunst. Rahvusringhääling peab oma tegevuses arvestama, et see ei tekitaks mõnes ühiskonnagrupis põhjendamatu ebamugavustunnet.

5.2 ÄÄRMUSLIKUD TUNDED

Äärmuslikud tunded seostuvad inimtegevuse nende külgedega, mida peetakse sügavalt privaatsfääri kuuluvaks.

Üksikasjalikud alasti- või erootikastseenid on lubatavad juhul, kui need on vältimatult olulised teabe esitamise seisukohalt või kunstilise sõnumi rõhutamiseks, selliste stseenide kujutamine ei saa olla eraldi eesmärk, neid ei saa kasutada šokeerimiseks või sensatsiooni eesmärgil.

Erilise hoolega tuleb suhtuda leina ja kannatuste käsitlemisse – vajalik on diskreetsus ja lühidus. Leina ei saa kasutada sensatsiooni eesmärgil.

Kui sisutoode sisaldab materjali, mis võib olla osale avalikkusest häiriv (eriti laste jaoks), tuleb enne saadet või saate ajal kasutada hoiatavaid teateid.

Eakatest inimestest rääkides tuleb ennekõike kujundada väarikat suhtumist vanematesse inimestesse.

5.3 KEELEKULTUUR

Avalik-õigusliku ringhäälinguna hoolitseb ERR eesti keele ja suulise väljenduskultuuri eest.

ERRi programmides alaliselt esinevate inimeste suuline keelekasutus on selge, sisukas, rahvapäraselt elulähedane ja kooskõlas eesti keelekorralduse ja keelehooldel oluliste suundumustega. Saatejuhid ja reporterid valdavad suhtlusstiile – nad tunnevad ja oskavad valida keelevahendeid vastavalt saate laadile ja suhtluskeskkonnale, riivamata seejuures üldtunnustatud keelemaitset. ERRis ei leia heakskiitu labane ja ebasünnis keelepruuk, seda ka subtiitrites ja info graafilisel esitamisel.

6. AVATUS

Avalik-õigusliku juriidilise isiku definitsioonist ja Eesti Rahvusringhäälingu seadusest tulenevalt on kõik ERRi majandustegevust ja ajakirjanduslikke ning loomingulisi valikuid puudutavad otsused avalikud, neid tuleb avalikkusele kommenteerida ja vajaduse korral ka põhjendada.

Ainult ettevalmistamisel olevad uued saated ja sarjad ning saatekavade muutust puudutavad plaanid ei kuulu enne jõustumist avaldamisele ning neid ei pea kommenteerima.

ERR on avatud konstruktiivsele kriitikale ja tänulik iga argumenteeritud ning mitteanonüümse aramusavalduse eest. ERR peab oluliseks ka võimet ise oma loomingut kriitiliselt analüüsida (nn. eneserefleksioon). Saateid ja programme analüüsitakse erinevates loomingulistest nõukogudes, ka ERRi ühiskondlikus nõukojas, mis ühendab eri valdkondade aramusliidreid. ERR kasutab saadete hindamisel eksperte, samuti vabatahtlikke kuulajaid-vaatajaid, kes osalevad saadete kvaliteeti puudutavates küsitlustes. Saadetele hinnangu andmisel lähtuvad loomingunõukogud (programminõukogud) nn. tajutava konsensuse põhimõttest – see tähendab, et tuleb sõnastada seisukoht, mis sobib enamusele nõukogu liikmetest.

ERR suhtub tähelepanuga auditooriumi ja teiste ühiskonnaliikmete aramusavaldustesse ja ei halvusta kunagi aramuse avaldaja isikut. Vajadusel põhjendab ERR oma valikuid ja seisukohti .

Suhetes partneritega peab ERR eelkõige silmas ERRi väärtusi: usaldusväärsust ja sõltumatust. Lepingute sõlmimisel lähtutakse võrdsuse, aususe ja läbipaistvuse põhimõttest. Avalikkuse huvides sõlmitud lepingud peavad olema üldjuhul avalikud. Sellest nõudest võib loobuda, kui seda nõuab lepingu teine pool, tuues põhjuseks isikuandmete avalikukstuleku või ärihuvide kaitsmise vajaduse.

Lisa1

Uuringutulemuste ja valimistulemuste esitamine

Uuringute kajastamine on tihedalt seotud meediaorganisatsiooni usaldusväärsusega. Asjakohaste ja korrektsete uuringuandmete õige kasutamine toetab ERRi usaldusväärsust, puudulikud ja kahtlased uuringuandmed võivad seda kahandada.

Soovitav on uuringuid kasutada pigem taustateabe kui otsese uudise allikana.

ERR ei tsiteeri ega viita uudiste- ja päevakajasaadetes veebigallupitele ja telefoniküsitlustele, mille valim pole piisavalt esinduslik.

Saadetes kasutatavate telefoniküsitluste, samuti ERRi veebikülgedel korraldatud küsitluste puhul on oluline teadvustada ja teavitada auditooriumi, et vastused esindavad vaid vastajate hoiakuid ja ei ole üldistatavad kogu elanikkonnale.

Valimistulemuste esitamine, mille allikaks pole Vabariigi Valimiskomisjon, nõuab suurt ettevaatlikkust. Tuleb lähtuda järgmistest põhimõtetest:

- uudis ei saa põhineda vaid valimiseelse hääletusküsitluste tulemustel;
- küsitlustulemuste tõlgendamisel tuleb käsitleda ka uuringus kasutatud küsimusi;
- uuringutulemusi tuleb esitada üldiste suundumuste kontekstis. Suundumused võivad põhineda teatud ajaperioodil tehtud kõigi suuremate uurimisarvamuste tulemusel;
- küsitlustulemusi, mis eiravad suundumusi veenvate selgitusteta, tuleb käsitleda skepsise ja ettevaatusega’;
- küsitlustulemusi ei tohiks liialdavalt võimendada, kasutades väljendeid: „uuring näitab“ või „uuring tõestab“;
- küsitluste läbiviimise aeg ja tingimused (näiteks sündmused, mis võisid avalikku arvamust tugevalt mõjutada) tuleb selgelt välja tuua.

